

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Mednarodno podraževanje živil.

Medtem ko je bila v večini evropskih dežel draginja vedno večja, Amerikanci do najnovejšega časa niso čutili te silne nadloge. Amerika je bila dežela visokih zaslužkov in cenih živil. Toda zdi se, da je tej zlati dobi odklenkalo tudi v Ameriki. Okrog novega leta je naznanila ameriška Unija v Evropo, da se živila jako podražujejo. Razlogi podraževanja so različni. Carina, nazadovanje ameriške kupčije z žitom in živino, ki pa še vedno uspeva v veliki meri, predvsem pa silne zveze ameriških kapitalistov, zvane trusti: vse to so glavni razlogi podraževanja živil. Največja krivda pa zadene truste, da mora plačevati ameriško ljudstvo tako izredno visoke cene za moko, meso, sladkor, mleko i. t. d. Ko so gospodarski politiki preiskovali in razmislili, odkod so prišli ti nezaželjeni pojavi, se je izkazalo vznemirjajoče dejstvo, da so trusti nakupili v svojih ogromnih skladiščih za tri milijarde dolarjev blaga. Trusti namreč nakupijo silno množino mesa, masla, sira, jajc in podobnih živil za nizko ceno in sicer tedaj, kadar so izdelovalci teh živil prisiljeni, da jih prodajajo kar najceneje. Toda od tega nimajo kupovalci nikakega dobička; kajti trusti so se vrinili med izdelovalce in kupovalce živil ter izžemajo oboje.

Da trusti tako poljubno dražijo živila, je mnogo zakrivilo nedostajanje konzumnih društev; Amerikanci nimajo namreč skoro nikakih konzumnih društev. In ravno naraščajoča draginja je zbudila v Amerikancih živo zanimanje za konzumna društva; cela vrsta odličnih ameriških gospodarskih strokovnjakov je opozorila ljudstvo na te prekornostne naprave. Kajti čeprav stremijo trusti, da bi oddajali blago naravnost na kupovalce, je vendar tudi v Ameriki mnogo kupčevalcev in trgovcev vmes, ki hočejo imeti kar največ dobička in zato živila še dražje prodajajo. Vmesna trgovina in kupčija je torej mnogo kriva naraščajoče draginje; to so tudi temeljito in korenito razjasnili gospodarski politiki v Ze-

dinjenih državah. Za protisredstvo pa so priporočali ti strokovjaki ustanavljanje konzumnih društev, in če se hoče ameriško ljudstvo uspešno boriti proti trustom, bode moralo ubogati njih nasvet.

Zdi pa se in zelo verjetno je, da se bodo tudi v Evropi živila še bolj podražila. Žalostno dejstvo za tiste, ki imajo slabe plače in ni upanja, da bi se jim izboljšale. Delavci, rokodelci, nižji uradniki in sploh vsi pripadniki srednjega stanu stoje pred resnim, perečim vprašanjem, kako bi prišli v okom temu vednemu, neznosnemu podraževanju. Eno sredstvo bi bilo, da bi se povišala plača. Zato morajo biti vsi izkoriščani stanovi združeni v svojih strokovnih organizacijah, ki streme za izboljšanjem slabih, nezadostnih plač. Toda to sredstvo se da težko doseči; pač pa lahko uporabijo izkoriščani stanovi proti draginji sredstvo, ki jim bo takoj v korist. To so konzumna društva. S pomočjo konzumnih društev se dobi cenejše blago, poleg tega si pa lahko razdele še del dobička.

Končno moramo delavce domisliti važnega dejstva, da se podraževanje samo zato vrši tako neovirano in svobodno, ker so se vrinile med izdelovalce živil in kupovalce mogočne kapitalistovske zveze, trusti in pa zato, ker jih kupovalci v podraževanju ne morejo ovirati z enako močnimi organizacijami. Kadar bodo spoznale in uvidele to nevržno, jasno resnico vse plasti ljudstva, ki ga izsesava draginja, šele tedaj bo možno, uspešno nastopiti proti podraževanju. Kajti hipno bi prenehala vsemogočnost kapitalistovskih trustov, ako bi se tudi kupovalci (konzumentje) združili v močne zveze. Organizacija kupovalcev pa je konzumno društvo. Konzumno društvo nima samo te naloge, da nudi svojim članom dobro blago po kolikor možno nizki ceni in da razdeli med člane del čistega dobička, konzumno društvo je predvsem organizacija kupovalcev, ki varuje njih koristi. Ako dandanes draginja po mnogih deželah tako silno stiska ljudstvo, je mnogo krivo obžalovanja vredno dejstvo, da se

tamkaj ne cenijo dovolj konzumna društva. Dokler ne bo v tem oziru boljše, dokler se ne združijo kupovalci v konzumnih društvih, konzumna društva vseh dežel pa v mogočne osrednje zveze, toliko časa ne more biti govora o uspešnem boju proti mednarodnemu podraževanju.

Izpor nemških stavbinskih delavcev.

O obsežnosti izpora še sedaj nimamo povsem jasnih števil. Razlog je deloma ta, ker ponekod še vedno odpuščajo delavce iz dela, ponekod jih pa sprejemljejo. Mnogo nejasnosti pa zakrivijo tudi voditelji nekaterih podružnic, ker ne poročajo osrednjemu vodstvu natančno število izprtih delavcev.

Kakor pričajo sedanja poročila, so podjetniki izprli 60.000 do 70.000 zidarjev. Možno pa je, da utegnejo izpreti podjetniki v bližnjem času še par tisoč zidarjev in jih vreči na cesto. Tesarjev je izprtih okoli 22.000 in pomožnih stavbinskih delavcev okoli 24.000. Vseh izprtih delavcev utegne biti okoli 130.000 do 150.000. Podjetniki torej jako pretiravajo, ako govore, da so izprli 200.000 delavcev.

V Berlinu, glavnem mestu Nemčije, so se delavci že pogodili s podjetniki, kar je za podjetnike jako hud udarec. Vršila so se pogajanja, in sicer zgolj zaradi plače, ker so se bili delavci in podjetniki že zedinili, da velja za druge zadeve dozdašnja pogodba. Glede plače so se pogodili po daljših pogajanjih takole:

1. Vsi stavbinski delavci (zidarji, tesarji, pomožni delavci i. t. d.; izvzeti so lupilci [Einschaler]) dobe od 13. avgusta 1910 dalje 3 fenike več na uro, od 1. oktobra 1911 dalje pa 2½ fenika več na uro.

2. Lupilci [Einschaler] dobe od 13. avgusta 1910 5 fenikov več na uro, od 1. oktobra 1911 pa 2½ fenika več na uro.

LISTEK.

O glistavosti rudarjev.

Piše dr. Zarnik Tomo, Zagorje ob Savi.

Sedaj ko poznamo razvoj in način okuženja tega zajedalca, nam je tudi jasno, kako da se najlažje okuženja obvarujemo. Poglavitno je, da v krajih, kjer se znabiti nahajajo ličinke, torej v jamah, rovih, tunelih, okrog opekarn itd. delavci in delavke nič ne jedo, preden si niso rok umili s čisto vodo. Roke se morajo jako dobro umiti. Priporočiti je, da si postrizžejo nohte, kolikor mogoče na kratko, ker se večkrat pripeti, da pridejo ličinke v nesnago pod nohtom. Najboljše je, če se vsa umazanost pod nohtom odstrani z umivanjem s kako mehko krtačo. Ko gre delavec po delu domov, naj se prej okoplje ali vsaj umije in preobleče. Večkrat se je že zgodilo, da so delavci prinesli v umazani obleki ličinke na dom in okužili svojo rodbino. Važno je, da si umijejo črevlje precej po delu v vodi, ker se na njih posebno lahko prenese nalezljiva snov. Čevlje je, če mogoče, zamenjati še preden se pride domov. Doma naj se delavec še enkrat vestno umije in osnaži.

Ker pije ta zajedalec v črevesih človeško kri, je naravno, da oslabi vsled tega človeško

telo, posebno v slučajih, v katerih se naleze teh črvov veliko število. Našli so že do 800 zajedalcev v črevesih samo enega človeka. Ako je pa samo nekoliko teh črvov v črevih, lahko dotični človek nima nobenih posebnih znakov kake bolezni. Če je pa črvov veliko, nastanejo pač vsa znamenja, katera najdemo pri bledici ali anaemiji, in ta so: Bleda polt, katera postane večkrat nekoliko rumenkasta. Vezna kožica oči, ustnice in vse vidne sluznice so blede. Dotični človek toži večkrat nad prehitrim utripanjem srca. Se hitro utruji pri delu in pri hoji. Sapa postane jako težka, če gre navkreber. Nastane splošna slabost, večkrat boli glava in šumi po ušesih. Slast do jedi izgine, večkrat se kolče, nastane zgaga in pomnoženje slin. Nastane večkrat črevesni katar z bolečinami in zavijanjem v črevah, potreba je neredna. Včasih driska, včasih zaprtje. Tu pa tam je blato krvavo. Večkrat občuti bolnik bolečine v zličici. V posebno težkih slučajih oslabi vid vsled krvavitve v mrežno kožico. Zgodilo se je že, da so dotični docela oslepeli. Večkrat se tresejo oči (nystagmus). Žile na vratu močno bijejo. Jezik je belkast in se trese pri stegnjenju. Tresejo se tudi roke vsled slabosti. Žila postane hitra in mala. Trebuh postane napet. Jetra in vranica sta natekla. V urinu (vodi) se nahaja beljakovina. Vsled mogočnega oslajenja zna na zadnje nastopiti smrt, kar je pa zelo redko.

Glistavosti se je kakor vsake druge nalezljive bolezni lažje obvarovati, ko pa iznebiti. Znano je, da se črva, potem ko se je ugneznil v človeških črevih jako težko odpravi. Nedorajna domača sredstva, kakor jesti česen, piti česnovno vodo ali jesti bučno seme, dalje jemati odvajalna sredstva so brezuspešna, dasiravno včasih pomagajo pri navadnih glistah in podanjšici. Najbolje je, da prevzame zdravljenje izvežban zdravnik. Ker se bolezen vedno bolj širi od rudokopa do rudokopa, tako da je postala dandanes že jako nevarna, začele so se javne oblasti brigati za to in izšle so različne naredbe ministrstva in rudniških oblasti, da se zatara in zabrani razširitev glistavosti v rudarstvu. Po teh naredbah se more v slučaju, če je sumljivo, da je v kakem rudarstvu nastala glistavost preiskati 10 do 20 odstotkov delavcev pod zemljo in delavcev, ki delajo na nadnevnikih lomih, ravno tako paznikov in rudarskih uradnikov, ki imajo tam opravila. Predvsem je gledati na delavske tovariše tistih oseb, ki so obolele na glistavosti, ki so zaradi dolgotrajnega motenega prebavljanja ali zaradi očitne bledosti sumljive glistavosti, dalje na delavce, katerim je izročeno upravljanje straniških naprav in snaženje jame, nadalje na tiste rudniške uslužbence, ki delajo v vlažnih in toplih delih rudniške gradnje. Ako je ta preiskava uspešna mora se potem preiskati še jam-

Te pogoje so sprejeli delavci z veliko večino. Tako je zagotovljen mir do leta 1913. in Berlin izstopi iz boja proti delavcem. Da je v Berlinu mir, ni brez pomena za vse gibanje; zakaj podjetniki so upali do zadnjega trenutka na pomoč Berlina. Drugi podjetniki seveda očitajo berlinskimi tovarišem, da so izdajalci. Toda vse to ne pomaga nič; prej Hamburg, zdaj pa Berlin, ti dve veliki mesti se ne udeležujeta boja proti delavcem. To je za izprte delavce jako ugodno, zakaj zdaj vsak lahko vidi, da bi se tudi drugod lahko pomirili in pogodili delavci s podjetniki, samo če bi ti hoteli.

Agenti nabirajo po mnogih krajih Avstrije stavkokaze. Toda delavstvo je že toliko prebujeno, da se jim ne bo dalo zvoditi.

Izplačevanje zaslužkov v rudnikih.

Pododsek socialnopolitičnega odseka je končal 29. aprila posvetovanje o predlogu socialno-demokratskega poslanca Cingra, ki se je nanašal na izplačevanje zaslužka v rudnikih. Pododsek je sprejel tale sklep: Sleherni rudniški posestnik je dolžan, da izplača delavce vsakih štirinajst dni, in sicer na dan, ki se določi v službenem redu. Predlog poslanca Cingra, da bi se delavcem tedensko plačevalo, kakor tudi neki drugi predlog, ki se je nanašal na mesečno plačevanje, je bil odklonjen. Vendar pa lahko odredi ministrstvo za javna dela še krajšo izplačevalno dobo, ako bi to zahtevale posebne razmere.

Kar se tiče odbitka od plače, se je določilo, da mora rudnik plačati razsvetljava in orodje; kakor tudi potrebščine za streljanje, kjer ima uslužbene svoje lastne streljavce. Tisto orodje pa, ki ga je pokvaril delavec nalašč ali vsled brezbrzičnosti, mora plačati delavec sam. Poslanec Cingra je tudi predlagal, da naj bi okrajna sodišča preiskovala in kaznovala prestopke rudarskih postav; vendar predlog ni dobil zadostnega števila glasov.

Postava mora dobiti še potrebno obliko in se predložiti skupnemu odseku.

Poslanec Zaránski je vprašal zastopnika vlade, kaj je z izboljšanjem rudarske postave. Sekcijski načelnik Homan, je povedal, da je ministrstvo za javna dela pripravilo že vse potrebno in da se bo sklicala komisija, ki bo obravnavala o preureditvi rudarske postave.

Poslanec Schoiswohl je vprašal, kaj je s postavno preuredbo bratovskih skladnic. Vladni zastopnik je dejal, da je že izdelan načrt nove postave, počakati pa je še treba mnenja nekega ministrstva.

Boji rudarjev v Ameriki.

Meseca prosinca letošnjega leta so imeli združeni ameriški rudarji kongres. Od tega časa so se rudarji često pogajali z rudniškimi posestniki. Prejšnje leto so podjetniki rudarje zasmehljivo in ošabno zavrnil; ali letos so gospodarske razmere jako ugodne, bojne vrste ru-

ska kaluža, če se v njej ne nahajajo jajca ali ličinke glist in ako po zdravnikovem izreku ni dvoma o tem, velja dotično rudarstvo za okuženo in je vse moštvo (delavci, pazniki in uradniki), ki dela pod zemljo ali na nadnevnihih lomih preiskati. Preiskave ki jih je opraviti, morajo obsegati mikroskopsko preskušnjo vsaj trojnega blata dotične osebe, ki jo je preiskati, od različnih dni. Glede glist sumljiva in z glistami okužena rudarstva naj pristojni okrožni rudarski urad naznani vsem rudarskim podjetjem okraja okrožnega rudarskega urada in predstojnemu rudarskemu glavarstvu. Delavce, paznike in uradnike gledé glist sumljivih ali z glistami okuženih rudarstev, ki stopijo iz službe teh rudarstev, je treba pred njihovim izstopom zopet preiskati, ter zdravniško potrditi. Vsi, kateri so bili spoznani za glistave, se na delo pod zemljo ne smejo prej zopet pripuščati, dokler ni na podstavi zdravniške preiskave potrjeno, da se v njihovem blatu niso več našla jajca glist v petem najpoznejše v šestem tednu po odpustu iz zdravniške oskrbe in po dodatni mikroskopični preiskavi ene izpraznitve glede na črve, ličinke in jajca.

(Dalje.)

darjev so se tesneje in krepkeje strnile, blagajna za stavko je polna in tudi pogum rudarjev je narastel. Zato so rudarji upravičeno upali, da se jim izpolnijo zahteve; toda njih upanje se je razbilo ob trmoglavosti podjetnikov.

Rudarji hočejo, da se jim zviša plača za 5 centov pri toni. Vsekakor so rudarji jako ponižni s svojimi zahtevami. Čeprav so se v zadnjih letih podražila živila za 10 odstotkov, zahtevajo le za šest odstotkov višjo plačo. Milijonskotežki podjetniki so milostno ponudili delavcem dva in pol centa, toda niti tega sramotnega zneska jim niso hoteli izplačevati takoj, ampak šele polagoma v par letih. Ko so se pričela pogajanja, je bilo prav malo upanja, da bi se podjetniki vdali. Kar se tiče povišanja plače, bi se bili podjetniki že vdali, toda delavci zahtevajo, da se odpravi sleparstvo s tehtanjem premoga. S tehtanjem premoga podjetniki rudarje tako sleparijo, da vpije njih sleparstvo do neba. Ker so tehtnice jako slabe in je tudi knjigovodstvo o tehtanju pomankljivo, se daje rudarjem še slabša plača, kakor bi bila drugače. Zato zahtevajo rudarji, da se odpravijo sleparske tehtnice, ki delajo le za podjetnika prav, in da nastavlajo tehtničarje njih organizacije, kakor je že uvedeno v nekaterih rudnikih. Z drugimi besedami: Rudarji zahtevajo od podjetnikov poštenosti. Prav ta zahteva pa je podjetnikom trn v peti, in zato se upirajo.

Nedvomno je, da bi podjetniki radi dovolili tistih par centov povišanja, samo če bi se jih pustilo nemoteno dalje goljufati. Ker pa rudarji tega nikakor ne dovolijo, zato vztrajajo v trmoglavosti.

Tako je prišlo do stavke, ki se je pričela tik pred prvim aprilom letošnjega leta. Z odločnostjo, s pogumom in v popolni složnosti so stopili rudarji v boj za svoje zahteve. Prejšnje leto je bila rudarska organizacija nepopolna in rudarji so stopili v stavko s plahim, boječim srcem. Ali v najkrajšem času so rudarji temeljito ojačali svojo organizacijo in ker se zavedajo svoje moči, se bojujejo navdušeno in brez strahu. Lani so podjetniki kratkomalo odbili delavske zahteve, ker so vedeli, kako šibka je njih organizacija. Letos pa jih je že davno minila in jim niti na misel ne pride zasmehljiva prešernost.

Zlasti pa je za stavkujoče rudarje ugodno, ker je vedno več povpraševanja po premogu. Mnogo tvornic je pričelo zopet delati, promet s stroji in parniki se vedno bolj razvija. Vsa ta nova podjetja pa rabijo mnogo premoga. Res je sicer, da je precej premoga še v zalogi. Toda čez par tednov bo zaloga pošla. Če pa do tedaj ne bo stavka končana, bodo podjetja morala prenehati z delom.

Stavka je zbudila v ameriških delavcih močno razredno zavest: vsi delavci se čutijo za enoto, katere sovražnik je kapitalizem.

Sicer pa so se podjetniki že precej omečili in se vrše pogajanja. Za podjetnike je pravzaprav res najbolje, da se vdajo. Kajti predsednik zveze ameriških rudarjev je zagrozil, da stopi vseh 300.000 rudarjev zveze v stavko, ako podjetniki ne jenjajo s svojo trdovratnostjo. Ako pa bi se to zgodilo, bi bilo vsled stavke zaprtih 2000 ameriških rudnikov.

Strokovno gibanje v Rusiji.

Tako ni preostalo delavcem nič drugega, kakor da so v hrupnih demonstracijah pokazali svoje nezadovoljstvo. Tu je hotela vlada pomagati in je predlagala, naj si volijo delavci zapupnike. Ta predlog pa so podjetniki in tudi delavci odklonili.

Več uspeha so imele takozvane Subatoveve organizacije. To so bile policijske organizacije in delavstvo je vodila več mesecev policija, ne da bi delavci vedeli. Načelnik politične policije je bil bivši socialni demokrat Subatov. Ta je nameraval ustanoviti „organizacijo, ki naj bi preprečila med delavstvom vladi sovražno propagando“. Za svoj načrt je pridobil tudi znanega višjega načelnika policije Trepova, ki je priporočil vladi načrt, češ da naj iztrga iz rok socialne demokracije orožje organizacije in naj tako oslabi med sabo razcepljeno delavstvo. Načrt se je udeleževal. Dva profesorja sta po naročilu delavcev izdelala pravila, ne da bi slutila, da vodi policija pomožno blagajno in delavski svet. Delavski svet je predložil podjetnikom zahteve de-

lavcev, ki so se tudi izpolnile, ker je policija zapretila trdovratnim podjetnikom in stavkokazom z ostrimi kaznimi.

V vladni službi je bil tudi pop Gapon, ki se mu je dovolilo, da sme ustanoviti društvo peterburških tvorniških delavcev. Ta organizacija je bila jako priljubljena in je imela že čez pol leta enajst podružnic. Tudi tu je igrala policija veliko vlogo. Člani Gaponovega društva so sklenili, da pošljejo prošnjo na carja, čeprav je bil Gapon proti temu. Ko pa se je pričela v Putilovih delavnicah, se je vdal. Stavke se je udeležilo sprva 10.000 delavcev, čez nekaj časa pa je stopilo iz solidarnosti 127.000 peterburških delavcev v stavko. Uspeh te prošnje pa je bil, da se je pomorilo mnogo tisoč delavcev. Gapon je bil ranjen in je pobegnil. Pozneje pa so mu dokazali vohunstvo in so ga umorili.

Po tolikih bridkih izkušnjah se je pričelo delavstvo samo organizirati. Porajale so se organizacije, ki niso imele nikake skupnosti s strankami. V vseh teh organizacijah se ni prav nič oziralo na narodnost in vero, vse organizacije so se složno borile za nedeljski počitek, skrajšanje delavnega časa in za omejitev otroškega dela. Ob stavkah se je postopalo načrtoma. Uporabljalo se je celo dotedaj nepoznano bojno sredstvo, namreč bojkot, ki je jako koristil tobačnim delavcem.

Medtem so se organizovali v Baku naftini delavci vseh narodnosti; voditelj je bil socialni demokrat Subatov. Ta povsem demokratična organizacija je delavcem mnogo priborila; toda vmes je posegla vlada in dala prijeti voditelje. Prišlo pa je leto vojne na Daljnem Vzhodu; v tem času so se organizacije mogočno razrastle. V dveh mesecih se je ustanovilo v Peterburgu 40 strokovnih zvez, v Moskvi 50 s 25.000 člani, v Nižnjem Novgorodu 12 z več kakor 10.000 člani. Vse stroke so se združevale. Vedno pogosteje so se pojavljale stavke. Od 14.000 tvorniških obratov se je stavkalo v 13.110 obratih; vsega skup pa se je udeležilo stavk 2.709.695 delavcev. Trikrat je prišlo tudi do splošne stavke; šlo je za gospodarske in politične zahteve. V tem času so se skušali tudi podjetniki organizovati, ali delavstvo je še mogočnejše napredovalo. Na zahodu je mirno in uspešno delovala delavska zveza, na jugu pa so ovirali gibanje narodnostni razpori med Armenci in Tartari.

Ko pa je bila poražena v Moskvi decemberska revolucija, se je nazadnjaštvo opogumilo in znova napadlo strokovno gibanje. Delalo se je s hišnimi preiskavami, zaplenitvami in zapori. Organizacije se je oropalo knjig, društvenih prostorov in članov. V tem času se je delavska zveza jako dobro obnesla. V njenih prostorih so se vršila zborovanja, njeni uradniki so zastopali delavce pri sodnijah. Vrlo je delovala tudi osrednja pisarna peterburških strokovnih zvez. Toda kljub temu je propadlo mnogo organizacij. Rudarji in podjetniki so dobro izrabili oslabitev organizacij; izganjalo se je zaupnike in rušilo pogodbe. Nazadnje se združijo tudi mali podjetniki, da bi se mogli boriti proti delavskim zvezam. Toda strokovne zveze so se bile že dovolj ojačile.

Postava o strokovnih zvezah izza 4. do 17. marca 1906 so oblasti do skrajnosti izvedle proti delavskemu gibanju. Toda tudi delavstvo je vse izrabilo, kar mu je postava dovoljevala. Dasi so guvernerji nekatere paragrafe črtali in niso dovolili vseh društev, so se delavci vendarle borili za svoje zahteve. Tekom štirih mesecev so se toliko preustrojile strokovne zveze, da so mogle urediti tudi notranje zadeve. Uvedlo se je računovodstvo in vpisovanje članov. To je bilo velikega pomena.

Poleg tega se je razširilo strokovno gibanje med novimi delavskimi strokami in v različne kraje. Do zdaj so se združevali večinoma rokodelci; toda tudi delavci velike industrije so spoznali veliko važnost strokovnega združevanja in so ustanovljali strokovne zveze. Ponekod so se otvorile celo oblastveno nedovoljene osrednje pisarne, ki pa so se pečale večinoma z izdajo strokovnih listov.

Ali tudi ta tesno omejena svoboda ni trpela dolgo. Ko se je razšla prva дума (ruski državni zbor), se je iznova pričelo preganjati vse delavske zveze. Ko so pozvali radikalne stranke strokovne zveze, naj s splošno stavko izrazijo svoje ogor-

čenje nad razpustitvijo dume in so delavci v tiskarnah slušali ta poziv, je razpustila vlada 20. julija 1906 vseh 37 peterburških strokovnih društev in brezpogojno prepovedala vsa javna zborovanja.

V pokrajinah se je pričelo razpuščati organizacije iz najeznatnejših in najsmošnejših razlogov. Pri voditeljih strokovnih zvez so se uvedle hišne preizkave, prijemala jih je policija in jih izganjala. Toda postavno dovoljene zveze so pretrpele ta preganjanja in so pričakovale z velikim upanjem druge dume. To upanje se je še ojačilo, ko je vlada malo pred volitvo marsikaj dopustila in dovolila. Toda kmalu so se nade izjalovile. Dne 10. maja 1907 so dobili carjevi namestniki okrožnico, ki jim je velevala, naj preganjajo strokovne zveze in njih voditelje. „Pokrajinske oblasti morajo strogo paziti in čuvati, kaj počno strokovne zveze; nove strokovne zveze so dovoljene le tedaj, če je brezdvomno gotovo, da niso v nikaki zvezi s socialno demokracijo.“ Ta okrožnica je zanimiva zlasti zato, ker jasno kaže, da je vodila tedanje strokovno gibanje socialna demokracija.

Strokovnim organizacijam se je odslej jako slabo godilo. Vlada je hudo pritiskala na podjetnike in jim grozilo z raznimi sitnostmi, če bi dovolili stavkujočim delavcem to ali ono zahtevo. Kadar je izbruhnila stavka, so morali dati podjetniki redarski oblasti zapisnik stavkujočih delavcev. Podjetniki so se pričeli združevati, da bi napadli delavstvo. Leta 1907. je bilo že 124 delodajalskih društev; kmalu so se pokazale zle posledice. Delavce se je pričelo izpirati. Prvi je stopil v boj proti delavcem bombažni kralj v Lodzu; meseca novembra leta 1906. je zaprl svoje tovarne, za njim so jih zapirali tudi drugi tvorničarji. V najhujšem mrazu je bilo vrženih 24.000 delavcev na cesto. Brezuspješna so bila vsa poslanstva, ki se jih je pošiljalo k voditelju podjetnikov; odvrnilo se jim je, da si podjetniki ne smejo dati vplivati od milosrčnosti in da se mora jasno pokazati delavcem, kdo je gospodar v tvornicah.

Štiri mesece je trpelo izprtje. Delavci so bili poraženi. Za tem izprtjem jih je prišlo še mnogo v Rusiji. Ljudje so trpeli grozno lakoto in pomanjkanje. Tako se je samo od sebe pojavilo med delavci vprašanje, kako bi se mogli najuspešneje boriti proti izprtjem. Odgovor je bil: ako se kar najtesneje združijo in složno nastopajo.

Toda postava z dne 4. marca 1906 je prepovedala slednje združenje strokovnih društev v zveze, medtem ko je podjetnikom dovolila zveze. To krivico je še povečala carska naredba, ki je dovolila, da se smejo zveze podjetnikov razprostriti po vsej Rusiji. Kljub temu pa so se ustanovile v raznih krajih osrednje pisarne strokovnih društev, ki so prevzele sprva vodstvo stavk (tako zmagovito stavko 8000 pekov v Peterburgu), pozneje pa so prepustile to delo bolj izurjenim strokovnim društvom, same pa so se posvetile združevalnemu delu, da bi združile organizacije istega poklica v zveze.

V ta namen so zborovali odposlanci (delegati) delavcev v mnogo konferencah, kjer se je natančno obravnavalo vprašanje, kako nastopati napram podjetnikom. Vendar pa si niso bili edini o tem vprašanju. Nekateri so bili za splošno stavko, nekateri samo za krajevno, nekateri pa se sploh niso priklonili nobenemu mnenju. Kar pa se tiče izpota, so bili vsi teh misli, da naj se nemudoma združijo vsi delavci v Rusiji in naj se enotno postopa v vseh strokovnih in političkih zadevah. Poleg tega se je tudi priporočalo, naj se ne kupuje blaga tistih tvrdk, ki izpirajo.

Dosledno so izvedli misel osrednjega, splošnega združevanja samo strojarji v severnozahodni Rusiji; združili so namreč svojih sedemnajst organizacij v eno samo osrednjo zvezo in so pričeli plačevati trideset odstotkov svojih dohodkov v blagajnico za stavke. Drugače pa se le malo goji misel osrednjega združevanja, kar je v veliko škodo delavcem samim, ki so vsled tega preslabi proti dvema mogočnima sovražnikoma: proti podjetnikom in vladi.

Tako bodo imeli ruski delavci še hudih bojev, preden bodo izpopolnili svojo strokovno organizacijo in z njo dosegli svoje zahteve.

Strokovni pregled.

s **Naloga bolniških blagajen v boju proti alkoholizmu.** Zdravnik dr. H. Deutsch v Brnu je izdal pod zgorajšnjim naslovom spis, ki v njem obravnava, kako veliko škodo zadajajo bolniškim blagajnam razni člani vsled uživanja opojnih pijač. Obširno piše tudi o vseh sredstvih, ki so jih bolniške blagajne uporabljale v boju proti pijančevanju. Pisatelj pride do zaključka, da zakrivi okolo dva deset odstotkov vseh bolniških članov bolniških blagajen uživanje opojnih pijač. Nadalje govori pisatelj o sredstvih proti alkoholu in priporoča letake o škodljivosti alkohola, predavanja blagajniških zdravnikov in še mnogo drugega. Pride do sklepne misli, da bi bolniške blagajne lahko mnogo storile za boj proti uživanju opojnih pijač in tako dvignile delavstvo v socialnem in zdravstvenem oziru. Posnemanja vredno je delovanje brnske bolniške blagajne, ki je raztrosila že mnogo letakov med delavstvo, oskrbela zdravniška predavanja in v zadnjem času razdelila 3000 izvodov pisateljeve knjižice. Želeti bi bilo, da bi delovale vse bolniške blagajne v tem smislu.

s **Bližnji boji v angleški bombažni industriji.** Iz Manchestra (Angleško) poročajo: Zastopniki bombažnih delavcev so se posvetovali 3. maja z zastopniki podjetniških zvez, ker hočejo podjetniki delavcem znižati plačo za pet odstotkov. Zastopniki obeh razredov se niso zedinili. Odsek delodajalcev ima posebno sejo; sluti se, da bodo dali delavcem štiri tedne odloga za premislek. Ali delavci ne bodo trpeli, da bi jim podjetniki tako samolastno ropali zaslužek. Ako podjetniki ne opuste svojega načrta, bode stopilo proti njim v boj pol milijona angleških delavcev.

s **Zborovanje avstrijskih konsumnih društev.** Avstrijska konsumna društva so imela na Dunaju 6. in 7. maja svoje sedmo zborovanje.

s **Holandske strokovne zveze.** Pravkar je izšlo letno poročilo osrednje zveze holandskih strokovnih društev. Poročilo pravi, da se strokovne krepko razvijajo in napredujejo. V osrednji strokovni zvezi je bilo združenih:

1. jan. 1906:	11 strokovnih zvez z 18.960 člani,
1. „ 1907:	18 „ s 26.227 „
1. „ 1908:	24 „ s 32.270 „
1. „ 1909:	27 „ s 36.833 „
1. „ 1910:	27 „ s 40.628 „

s **Poročilo zveze nemških lesnih delavcev za leto 1909.** Zveza nemških lesnih delavcev je imela več let marsikako nepriliko; zdaj pa si je zopet opomogla in se njena moč lepo razrašča. To kaže predvsem v rasti njenih članov. L. 1908. je izgubila zveza 3233 članov, v letu 1909. pa jih je pridobila 7568 in šteje zdaj vsega vkup 151.827 članov. Brezposelne podpore je plačala zveza 727.002 marki, podpore ob stavkah pa 574.150 mark. Skupno premoženje glavnih in podružničnih blagajen znaša 3.434.313 mark.

s **Deželno zborovanje danskih strokovnih društev.** 22. in 23. aprila so imela danska strokovna društva v glavnem mestu Kopenhagen svoj redni letni zbor. Kljub slabim gospodarskim razmeram v prejšnjem letu in kljub močnemu izseljevanju je narastlo število članov za 1000. Skupno število vseh delavcev, ki so združeni, je 98.643. Za brezposelne delavce se je priredilo zbiranje prispevkov po vsej državi in se je nabralo 267.441 K; za švedske delavce, ki so stali v hudem boju, pr celo 843.752 K. Kljub raznim neprilikam se je posrečilo marsikje, da so se izboljšale delavske razmere. Predsednik vseh društev je opominjal delavce, da naj bodo previdni, ker se lahko začne veliki boji in bi ne bilo prav nič nepričakovano, ako bi podjetniki pričeli z izporom. Premoženje skupne zveze je bilo prvega januarja 1910 tri in pol milijona kron. Koncem dnevnega reda so sklenili zborovalci tole: „Bližajo se volitve v državni zbor. Vsi člani strokovnih društev naj se živo udeležijo volitev! Delavci lahko mnogo izgube, ako bi socialna demokracija ne dobila dovolj poslancev. Ako pa zmaga socialna demokracija, se smejo nadejati delavci boljših časov. Zato naj bodo delavci pripravljene za volitve 20. maja in mora zmagati socialna demokracija.“ Ta sklep so sprejeli zborovalci enoglasno. Predsednik je še enkrat opominjal delavce volitev in zaključil zbor.

s **Konsumna društva kot nadomestilo strokovnih društev.** Velik del svojega zaslužka mora porabiti delavec za živila, da si zopet pridobi telesnih moči, ki mu opešajo v službi kapitalizma. Čim manjši je zaslužek, tem višji so odstotno izdatki za živila in tem manj ostane za obleko in druge potrebščine. Da bi delavec živel pošteno, kakor se spodobi človeku, mora stremiti, da dobi tolik zaslužek, ki ga bo rešil vsch skrbi za vsakdanji kruh. V ta namen se delavci združujejo v strokovnih društvih, ki imajo namen, delavcem priboriti večjo plačo, manjši delovni čas in druge ugodnosti, ki so potrebne za človeško zdravje. Toda samo strokovna društva ne zadostujejo; kajti kaj pomaga, ako nese delavec pretežno večino svojega zaslužka trgovcu, ki naredi z njegovim denarjem precejšen dobiček. Zato se morajo kraj strokovnih društev nujno snovati

in ustanovljati konsumna društva, ki imajo namen, da nakupujejo blago v velikih množinah in ga na ta način ceneje prodajajo svojim članom. Tako prihranijo delavcem dobiček, ki bi ga drugače trgovci vtaknili v žep in omogočijo večjo vrednost zaslužka. In čim bolj rastejo in se krepe konsumna društva, tem večji vpliv bodo imela na cene življenskih potrebščin; kajti kadar bi bila njih moč dovolj velika, bi prevzela v lastno oskrbo veliko trgovino in bi imela lastne tvornice, ki bi se v njih izdelovale razne potrebščine. Angleška konsumna društva, združena z veliko nakupovalno družbo, so največje kupčijsko podjetje sveta, največji podjetnik, največji tvorničar in največji delodajalec. Koristi te silne zveze so deležni vsi člani. Skoro za tristo milijonov kron dobe člani slednje leto povračila in za ta silni znesek si izboljša angleško ljudstvo svoje življenje. Kako živi angleški rudar, ki je zvest član svoje strokovne zveze, so videli avstrijski člani rudarskih zadrug, ko so bili pred dvema letoma na potovanju po Angleškem. Ogledali so si stanovanje rudarja v grofiji Northumberland. Stanovanje je imelo štiri prostore. Glavna soba je bila jako okusno opremljena. Tla je pokrivala debela preproga; ob stenah so stale omare z velikimi ogledali; v sredi sobe je stala velika miza, pokrita z lepim prtom; v kotu sobe pa je bil temno poliran glasovir. Vso to opravo si je rudar naročil iz angleške nakupovalne družbe in zasebni podjetnik ni niti vinarja zaslužil. Sicer je vse to še jako daleč pri nas v Avstriji, ali vendar imajo tudi avstrijski delavci že lep dobiček od konsumnih društev. Delavec, ki le deloma vzame povračilo iz konsumnega društva in ki je poleg konsumnega društva tudi član strokovnega društva, bo za dlje časa pripravljen za gospodarske boje. Ker so se podjetniki krepko združili, bodo odslej gospodarski boji več časa trpeli kakor prej in bodo blagajnice strokovnih društev hujše prizadete kakor doslej. Če pa bi dajala strokovna društva manjše podpore ali bi jim morda denarna sredstva pošla, kolike neprecenljive vrednosti je tedaj konsumno društvo! Saj časi samo par dni odločuje za poraz in zmago! Vsi ti razlogi jasno pričajo, kako koristno in nujno potrebno je konsumno društvo za delavce.

Dopisi.

d **Kotredež pri Zagorju.** V tukajšnjem rudniku bi se kmalu dogodila velika nesreča, ki bi zahtevala dvoje človeških žrtev. Dva kopača sta pripeljala poln voz premoga proti kripi (šali). Mislila sta, da vozita v kripo. Prej pa je že bil potegnil neki kopač nad njima kripo kvišku, ker je sodil, da je v njej voz. Ko torej kopača vozita proti kripi in ne slutita nič hudega, se voz nemudoma prevrne in pade v predor. Velika sreča je, da sta kopača spustila voz o pravem času, ker bi ju bil drugače potegnil za sabo in bi oba izgubila življenje. Krivda pa bi zadela rudnik, ker ne nastavi posebnega zavirača (premserja) in ker ne da napraviti pri kripi nobene železne ograje. Upamo, da bo slavna rudniška oblast poskrbela za zadostno varnost rudarjev.

d **Hrastnik.** Tudi gospodu ravnatelju ne da miru, da bi se ne delaj iz rudarjev norca. Iz rudarja, ki trpi in gara na vse pretege, pa zasluži mogoče 2—3 kronce, se naredi norca, češ ta mesec boš pa zaslužil 5—6 kronc. Drugim zopet pripoveduje o konzumnem društvu itd. Gospod ravnatelj, pustite vendar naše konzumno društvo pri miru! Ali še sedaj ne veste, da nimate rudarjem zaradi konzumnega društva prav nič ukazovati? Da vas glava boli, ker društvo napreduje verjamemo, a našla se bodo menda vendar zdravila proti taki bolezni.

d **Hrastnik.** Prvi maj se je pri nas prav sijajno praznoval. Spreveda se je udeležilo prav lepo število rudarjev in steklarjev. Tudi popoldanski shod in veselica sta bila prav dobro obiskana. Stari rudarji pravijo, da še ni nikdar bila taka udeležba. To je za nas porok, da se hrastniško delavstvo probuja. Akoravno je ravnatelj pri seji lokalnega odbora obljubil, da bode samo toliko rudarjev na delo poklical, kolikor jih je res potrebno, je bilo v nedeljo zjutraj v čakalnici toliko rudarjev kakor vsak drug dan. Ravnatelj si je menda mislil, češ tako jim bodem najbolj štrečno zmešal, da bode v sprevedu samo par ljudi. Potem se bodem pa norca delal. „Pa še mal socialn.“ A vzlic vsem nasprotstvom, vzlic vsem intrigam od strani raznih klečeplaznih rudarjev, je hrastniško delavstvo pokazalo, da se njega vrste množe.

d **Hrastnik.** Gospod delovodja Drolc je začel zadnji čas zopet prav brutalno postopati z delavci. Stare rudarje sili v pokoj. Drugim zopet oporeka, da so leni, da bi lahko dobro zaslužili, samo delati nočejo. Da bi si pa Drolc bolj natančno delo pregledal in se prepričal, kaj se da in kaj se ne da napraviti, tega časa pa nima. Rudarji, kdaj se bode vzdrabili iz svojega spanja?

d **Ljubno — Seegraben.** Zaradi majhnih plač so dali pred kratkim rudarji v Münzenbergu duška svoji nejevolji v demonstracijah. Teh demonstracij pa je kriva tukajšnja premogokopna

družba (alpska montanska družba), ki je pogojno delo (Geding) delavcem tako otežkočila, da delavci z največjim naporom ne morejo toliko zaslužiti, kolikor bi morali v sedanji draginji. Alpska montanska družba postopa povsem brezobzirno in ji je vse eno, ali delavci lakoto trpe pri delu in uničujejo svoje življenje, glavna stvar je, da ima družba dobiček. Že v prejšnjem letu je prikratila rudarjem stalne plače (Herrenlohn), izjavila pa je, da ne bo kratil pogojnega dela. Toda tega ni izpolnila in je plačo za pogojno delo stalno izmanjševala. V Fohnsdorfu so v rudniški pisarni izračunali, da bodo dali rudarjem v sedanji draginji le toliko zaslužka, da bo prišlo 40 vinarjev za živež ene osebe; prav take razmere so tudi v Ljubnem. Zato je razumljivo, ako se polasti rudarjev obup. In človek bi mislil, da bo alpska montanska družba vsaj deloma popravila, kar je vzela delavcem. Prazno upanje! Gospodje ne dajo niti vinarja, ampak ostanejo trdovratni in gredo s hladno brezbriznostjo mimo delavske bede. Poleg kratenja plače za pogojno delo se pa rudarjem škoduje tudi s tem, da morajo opravljati še marsikatero drugo delo, ki pa se jim ne vračuna v pogojno delo, kakor se jim je prej. Rudarji izgube pri tem mnogo časa in jim je še manj možno, da bi zaslužili toliko, kolikor bi bilo želeli. O vseh teh slabih razmerah je govorilo delavstvo iz Ljubna — Seegraben na shodu, ki se je vršil 24. aprila. Shoda se je udeležilo tako ogromno število rudarjev, kakor že davno ne; bilo je gotovo tisoč oseb. Krožila je vest, da hočejo nekateri zborovanje motiti. Poročal je sodrug Zwanzger, ki je v začetku govora opominjal rudarje, naj bodo složni v tako važnem času. Potem je očrtal postopanje alpske montanske družbe in je priznal, da ni čudno, če ob takih razmerah rudarji obupavajo. Koncem svojih izvanj je prebral vlogo na družbo, kjer se zahteva, da se zopet plačajo stare plače za pogojno delo, prav tako tudi stare stalne plače (Herrenlohn); za stranska dela naj se plača odškodnina. Zlasti poudarja vlogo, da bi se moralo ozirati na draginjo. Sodrug Zwanzger je priporočal rudarjem, naj bodo previdni v tem boju za svoje pravice in naj se nikar ne preneglijo. Vlogo na družbo so zborovalci sprejeli enoglasno. Zborovanje je končalo v miru in rudarji so dokazali, da znajo stvarno obravnavati o svojih zadevah. Tega se veselimo tem bolj, ker se rudarskim nasprotnikom ni posrečilo, da bi zasejali razpor in razdor med vrste rudarjev.

Razne stvari.

r Nesreča v rudniku. Dne 29. aprila se je ponesrečil v Münzenbergu pri Ljubnem rudar Ajdic. Bilo je ravno razstreljevanje in je šel baje prehitro blizu. Ajdica je padel velik kos premoga na levo nogo in mu jo je nevarno zmečkal. Ajdic je poročen. Prepeljali so ga v judendorfsko rudniško bolnico.

r Skok s kotla. V Tondorfu (Štajersko) je mislil neki 41letni delovodja, da bo razneslo kotel in je skočil naglo na tla. Zlomil si je nogo ob členkih. Ponesrečenca so pripeljali z avtomobilom v Gradec na rešilni oddelek.

r Veliki nemiri in splošna stavka. Iz Dünkirchna javljajo: Delavci v luki in kovinarji so zapustili delo in viharno demonstrirali s stavkujočimi stavbinskimi delavci. Spopadli so se z orožniki in dragonci. Ranili so enega dragonca. Oblasti so prijele več oseb. Delavci so imeli shod in so sklenili splošno stavko. Nemirni in viharni prizori so se nadaljevali. Demonstranti so ovirali promet električne železnice in poškodovali razne stvari. Ranili so tudi stražmojstra dragoncev in tri orožnike, ki so jih prenesli v bolnico. Pričakujejo ojačenja vojaških čet. Splošna stavka je pričela 3. maja.

r Prvi maj v Angliji. V Londonu, ogromnem milijonskem mestu, so praznovali socialisti prvi maj z mogočnim sprevedom, ki se ga je udeležilo okoli 25.000 oseb z godbo in 100 zastavami. Govorniki so govorili raz deset govorniških odrov; na posebnem odru so govorili nemški, francoski, ogrski, poljski in litavski govorniki.

r Prvi maj v Nemčiji. V Berlinu so praznovali prvi maj tako slovesno kakor še nikdar poprej. Dopoldne so imeli delavci raznih strok

svoja zborovanja, ki jih je posetila ogromna množica ljudi; popoldne pa so bile razne svečanosti, ki jih je priredila stranka. Pa tudi iz drugih krajev Nemčije prihajajo poročila o lepem praznovanju. V Hamburgu se je udeležilo izpreveda 100.000 ljudi. V Draždanih in Lipskem sta trpela izpreveda mimo mestne hiše vsak po 1¼ ure. V Monakovem so postavili osem govorniških odrov in okoli njih se je zbralo več kakor 100.000 ljudi. V Stuttgartu so govorili zbranim množicam s treh odrov. V Breslavi je zabranila spreved po mestu policija, ki je zaprla vse ulice v sredino mesta. V Halle so se delavci spopadli s policijo; več ljudi je policija prijela. V Devinu je policija potegnila gole sablje in je udrihala po praznovateljih prvega maja.

r Stanovanja španskih rudarjev. „Sociale Revue“ je prinesla članek o stanovanjskih razmerah španskih rudarjev. V članku bemo to-le:

Vizcayski rudniki so večinoma jako oddaljeni od krajev, kjer prebivajo rudarji. Zategadelj so postavili podjetniki lesene kolibe (barake), ki pa so v vsakem oziru jako pomanjkljive. Te kolibe dajo v najem rudniškim preglednikom in nedzornikom, ki pa gledajo predvsem na svoj lastni dobiček, kakor da bi omogočili in oskrbeli rudarjem človeško bivališče. Takih lesenih kolib je sicer od dne do dne manj in se postavljajo majhne stavbe, vendar se razmere niso še nič poboljšale. Zato je povsem razumljivo, ako rudarji često stavkajo vsled teh grozotnih razmer.

Prav tako so tudi zdravstvene razmere popolnoma nezadostne. Navadno spita po dva delavca v postelji; rjuhe in odeje se premenjajo le enkrat v mesecu, zato so navadno nesnažne.

Nasprotno pa so v villanevskih rudnikih stanovanjske razmere rudarjev dokaj boljše. Rudniška družba je sezidala rudarjem mnogo hiš, med katerimi se vijejo široke in snažne ceste. Sobe imajo velika okna, hiše dvorišča. Tudi tu morajo plačevati delavci najemnino, ki pa je kljub lepšim in bolj zdravim stanovanjem mnogo manjša, kakor jo plačujejo za svoje smradne luknje rudarji prej omenjenih vizcayskih rudnikov.

Občno konsumno društvo v Idriji

3-2
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Priđite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Ana Rancinger

gostilničarka v Trbovljah

se priporoča.

Toči najboljše pijače in ima dobro kuhinjo; dobiva se izborno štajersko, goriško vino in pristen dolenski cviček po najnižji ceni in vedno sveže pivo.

2-2

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

3-2

Jakob Božič

mesar in gostilničar v Trbovljah

se priporoča cenjenemu delavstvu najtopleje za mnogobrojna naročila. Toči dobro dolensko vino po najnižji ceni.

2-2

Amalija Rossi

≡ v Zagorju. ≡

Trgovina z vinom na debelo od 56 litrov naprej.

Priporoča raznovrstna vina po najnižjih cenah.

3-2

V Trbovljah se dobiva moje vino pri gospodu Anton Pučevalšek.

Naznanilo.

Otvoril sem v Delavskem domu v Trbovljah

2-2

krojaško delavnico

izdelujem točno in solidno moške obleke po jako zmerni ceni.

Priporočam se najtopleje delavstvu in beležim s spoštovanjem

Vid Posavec.

Občno konsumno društvo

r. z. z o. p. v Trbovljah priporoča svojim članom najtopleje

raznovrstne birmske obleke za otroke,

razne črevlje po najnižji ceni.